

Mobiliteitsscenario's: (on)zekerheden in beeld brengen

Chris de Veer – Provincie Noord-Holland – Veerj@noord-holland.nl
Parvin Hoseini – Provincie Noord-Holland – Hoseinip@noord-holland.nl

Bijdrage aan het Colloquium Vervoersplanologisch Speurwerk 13 en 14 oktober 2022, Utrecht

Samenvatting

De provincie Noord-Holland wil graag aan de slag met het opstellen van mobiliteitsscenario's en heeft daar hulp bij nodig van de deelnemers aan de kampvuursessie.

De wereld verkeert in grote onzekerheid. Oorlogen, bevolkingsgroei, een pandemie, vluchtelingen, tekorten aan grondstoffen en klimaatdreiging zijn enkelen van de crisissen die ons bedreigen. In elk van deze crisissen speelt mobiliteit een rol. Wanneer we inzoomen op de Nederlandse situatie, dan zien we 3 grote opgaven waarin mobiliteit een prominente rol speelt, namelijk klimaat en stikstof, woningbouw en energietransitie. De gebruiker, de inwoner en de opgaven staan centraal. Ook binnen mobiliteit zijn er opgaven en veranderingen zoals elektrificering, automatisering en digitalisering. En dat steeds meer overheden inzetten op verminderen van mobiliteit en het stimuleren van actieve en duurzame mobiliteit.

Veel factoren bepalen de toekomst. Niet in de minste plaats moeten we rekening houden met de ontwikkeling van technologie en de toepassing hiervan (smart mobility). We weten echter nog niet wat de precieze impact hiervan zal zijn. Smart mobility is verweven in meerdere aspecten van mobiliteit, maar er ontbreekt een duidelijk overzicht van de lange termijn ontwikkelingen. In dit soort omstandigheden kunnen scenario's een belangrijke rol spelen.

De kunst van scenario's zit net zoveel in het opstellen ervan en niet alleen in het eindproduct. Daarom is het voor iedere organisatie aan te raden om van tijd tot tijd scenario's te ontwikkelen en dit te gebruiken als instrument om het strategisch denken in de organisatie op te vijzelen.

Aan de hand van een aantal vragen gaan we dit in een interactieve sessie vormgeven.

- Welke lange termijn ontwikkelingen zijn van belang om de mobiliteit te verminderen, te veranderen en te verbeteren?
- Welke externe factoren kunnen in de komende twintig jaar de mobiliteit en de beleidskeuzes daarin beïnvloeden?
- Hoe maken jullie dat inzichtelijk voor je eigen organisatie? Hebben jullie een organisatie die hier aandacht aan besteedt?
- Met welke andere beleidsterreinen zou je dit gezamenlijk moeten oppakken?

Daarbij wordt aandacht besteed aan de volgende ontwikkelingen:

- Economische groei
- Groei mobiliteit
- Prijs van mobiliteit
- Gebruik van deelmobiliteit
- Ontwikkeling van automatische auto's
- Gebruik van volledige automatische auto's
- Vervoersarmoede

1. Onzekerheden in een veranderende wereld

De wereld verkeert in grote onzekerheid. Oorlogen, bevolkingsgroei, een pandemie, vluchtelingen, tekorten aan grondstoffen en klimaatdreiging zijn enkelen van de crisissen die ons bedreigen. In elk van deze crisissen speelt mobiliteit een rol. Wanneer we inzoomen op de Nederlandse situatie, dan zien we 3 grote opgaven waarin mobiliteit een prominente rol speelt, namelijk klimaat en stikstof, woningbouw en energietransitie. De gebruiker, de inwoner en de opgaven staan centraal. Ook binnen mobiliteit zijn er opgaven en veranderingen zoals elektrificering, automatisering en digitalisering. En dat steeds meer overheden inzetten op verminderen van mobiliteit en het stimuleren van actieve en duurzame mobiliteit.

De vragen die hierbij relevant zijn:

- A. Welke veranderingen zullen zich met grote zekerheid voortzetten?
- B. Wie profiteren het meest van de mobiliteitstransitie (wellicht in eerste instantie)?
- C. Welke investeringen en maatregelen zijn nodig vanuit de overheid om mobiliteit voor iedereen beschikbaar te houden?

2. Rol Technologie en digitalisering

Veel factoren bepalen de toekomst. Niet in de minste plaats moeten we rekening houden met de ontwikkeling van technologie en de toepassing hiervan (smart mobility). We weten echter nog niet wat de precieze impact hiervan zal zijn. En teveel technologie-optimisme kan leiden tot verwaarlozing van andere aspecten zoals privacy en cybersecurity.

Smart mobility is verweven in meerdere aspecten van mobiliteit. Hoewel er toepassingen van smart mobility worden geïmplementeerd, en reeds geïmplementeerde toepassingen geëvalueerd worden, ontbreekt een duidelijk overzicht van de lange termijn ontwikkelingen.

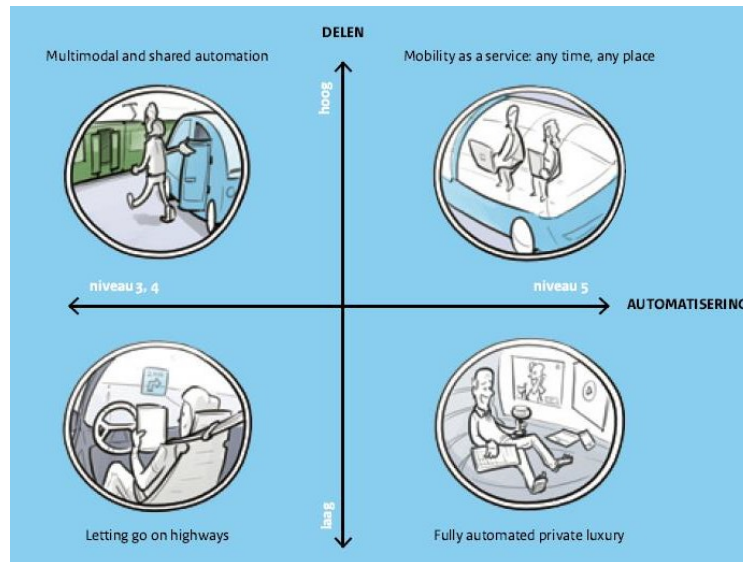
In dit soort omstandigheden kunnen scenario's een belangrijke rol spelen.

3. Denken in scenario's

De provincie Noord-Holland wil graag aan de slag met het opstellen van mobiliteitsscenario's en heeft daar hulp bij nodig van de deelnemers aan de kampvuursessie.

Ruwweg zijn er twee typen scenario's te onderscheiden: de interne en externe scenario's. Interne scenario's zijn meer normatief en doelgerelateerd. De redenering is: 'we willen niet dat scenario A plaatsvindt dus we gaan voor scenario B'. Externe scenario's zijn zoveel mogelijk waarde vrij en beschrijven mogelijke werelden die je kunnen overkomen. Het zijn mentale modellen van de wereld die intern consistent zijn en uitdagende beschrijvingen geven van mogelijke toekomstige ontwikkelingen en uitkomsten in de buitenwereld.ⁱ

Bekende scenario's zijn die van het World Economic Forum over de toekomst voor bedrijven en die van het CPB over vooral economische toekomstverwachtingen. Specifiek voor mobiliteit, hebben het KIM en Bouwend Nederland scenario's ontwikkeld. De scenariostudie van het KIM gaat over de ontwikkeling van voertuigen in relatie tot het gedrag van mensen (gaan we wel of niet deelmobiliteit gebruiken). Zie figuur 1.

Figuur 1: De scenario's van het KIM over de toekomst van mobiliteit.ⁱⁱ

Bouwend Nederland heeft scenario's ontwikkeld waar de reiziger als uitgangspunt is genomen. Ze signaleren onzekerheden op drie thema's: consument en markt, overheidssturing en technologie.

Echter, deze scenariostudies zijn alweer een paar jaar oud en dateren van vóór de coronapandemie.

De kunst van scenario's zit net zoveel in het opstellen ervan en niet alleen in het eindproduct. Daarom is het voor iedere organisatie aan te raden om van tijd tot tijd scenario's te ontwikkelen en dit te gebruiken als instrument om het strategisch denken in de organisatie op te vijzelen.ⁱⁱⁱ

Aan de hand van een aantal vragen gaan we dit in een interactieve sessie vormgeven.

- Welke lange termijn ontwikkelingen zijn van belang om de mobiliteit te verminderen, te veranderen en te verbeteren?
- Welke externe factoren kunnen in de komende twintig jaar de mobiliteit en de beleidskeuzes daarin beïnvloeden?
- Hoe maken jullie dat inzichtelijk voor je eigen organisatie? Hebben jullie een organisatie die hier aandacht aan besteedt?
- Met welke andere beleidsterreinen zou je dit gezamenlijk moeten oppakken?

4. Invulling kampvuursessie

Graag willen we de belangrijkste onzekerheden in beeld krijgen. Op welke assen moeten we onze scenario's bouwen? Economische groei? Technologie? Mate van inclusie?

Na een korte inleiding vragen we de deelnemers om op een as plaats te nemen in de zaal en aan te geven in welk mate ze denken dat de hieronder genoemde ontwikkelingen zich voordoen.

Op de as is aangegeven in welk mate krimp of groei wordt verwacht. De deelnemers gaan staan bij het getal waarvan zij denken dat het zich over ca. 10 jaar voordoet.

- Economische groei
- Groei mobiliteit
- Prijs van mobiliteit
- Gebruik van deelmobiliteit
- Ontwikkeling van automatische auto's
- Gebruik van volledige automatische auto's
- Vervoersarmoede

Literatuurlijst

Kees van der Heijden, *Scenario's, the Art of Strategic Conversation*, West Sussex, 1996, p.5.

Taede Tillema, Jaco Berveling, George Gelauff, Jan van der Waard, Lucas Harms, Harry Derriks, *Chauffeur aan het stuur, zelfrijdende voertuigen en het verkeer- en vervoersysteem van de toekomst*, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM), oktober 2015, p.3.

In hoofdstuk 14 van zijn scenarioboek gaat Van der Heijden in op het gebruik van scenario's in organisaties. Hij waarschuwt hierbij dat niet alle organisaties hier waarschijnlijk klaar voor zijn en dat het geen 'plug en play' optie kan zijn van het management.